

недопуск адвокатів до участі в судовому засіданні, незважаючи на те, що ними були надані необхідні документи на підтвердження повноважень [3].

Особливу небезпеку становлять випадки кримінального переслідування адвокатів за ознакою професійної діяльності.

Наведені факти дають підстави для висновку про існування в Україні такої практики розслідування кримінальних правопорушень, яка ґрунтується на систематичному порушенні професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності.

Знання адвоката є одним з найпотужніших засобів захисту як себе, так і клієнта. Вміння доводити в судовому порядку, що докази, отримані незаконним шляхом, в тому числі з порушення права на правову допомогу, недопустимі є першочерговим інструментом відстоювання справедливості.

Серед шляхів вирішення окреслених нами проблем є зміцнення ролі адвокатського самоврядування (оскільки саме спільнота адвокатів здатна вирішити проблеми, з якими поодиноці не справитись проти старої системи), розроблення дієвих механізмів захисту адвокатів, фактичне притягнення винних у втручанні в діяльність захисника до юридичної відповідальності.

Література

1. Правоохоронці не повинні бити адвокатів. У Дніпрі адвокати вийшли на акцію протесту після побиття їхньої колеги // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/29430340.html>

2. Глов М. Крук круку ока не виключе, або кілька слів про перешкоджання діяльності адвоката // [Електронний ресурс]. Журнал «Юридичний вісник України». – 2017. – Режим доступу: <http://yvu.com.ua/kruk-kruku-oka-ne-vyklyuye-abo-kilka-sliv-pro-pereshkodzhannya-diyalnosti-advokata/>

3. АПУ висловила занепокоєння фактами перешкоджання діяльності адвокатів // [Електронний ресурс]. Юридична газета. – 2018. – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/golovna/apu-vislovila-zanepokoennya-faktami-pereshkodzhannya-diyalnosti-advokativ.html>

УДК 349.2 (043.2)

Сахарук І.С., к.ю.н.,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ НЕЗАДЕКЛАРОВАНІЙ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

В сучасний період ситуація на ринку праці в Україні залишається складною. За даними Державної служби статистики, станом на грудень

2018 року рівень зайнятості населення серед осіб працездатного віку становить 64,5%, рівень безробіття (за методологією МОП) – 9,9% [1]. За результатами оцінки МОП близько 5 млн. осіб або кожен третій в Україні працює в тіньовій сфері [2].

Покращення ситуації на ринку праці, зменшення рівня безробіття зумовлює необхідність здійснення ефективної державної економічної та соціальної політики, в тому числі вдосконалення трудового законодавства з метою подолання нерегламентованої зайнятості, заохочення як роботодавців, так і працівників оформляти трудові відносини. У Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми збереження і розвитку трудового потенціалу України на період до 2017 року наголошено на необхідності підвищення економічної активності населення, посилення мотивації населення до укладення трудових договорів [3]. Серед заходів, направлених на зменшення рівня нерегламентованої зайнятості, нарівні із вдосконаленням законодавства, необхідним є «визначення сфер господарювання у регіонах, що мають високі ризики використання незадекларованої праці та вжиття заходів щодо проведення інспекційних відвідувань у вказаних сферах» [4].

Подолання незадекларованої праці є одним із пріоритетних напрямів діяльності Державної служби України з питань праці, що здійснюється, зокрема, в рамках проекту технічного співробітництва ЄС/МОП «Зміцнення адміністрації праці з метою покращення умов праці і подолання незадекларованої праці». У звіті «Незадекларована праця в Україні: форми прояву, масштаби та шляхи її подолання» найбільш актуальними формами прояву незадекларованої праці в Україні визначено: 1) неформальну зайнятість у формальному секторі; 2) зайнятість у неформальному секторі; 3) приховування фактично відпрацьованого робочого часу та виплату заробітної плати «в конверті»; 4) підміну фактичних трудових договорів цивільними та господарськими, а також штучне використання дистанційних та аутсорсингових механізмів; 5) не оформлену належним чином вторинна зайнятість [5, с.12].

Згідно з останніми опублікованими даними (2016 р.) в Україні неформально зайнятими були 3961,2 тис. осіб, що складає 24,3% від усього зайнятого населення [5, с.13]. Однак, такі дані стосуються лише перших двох проявів незадекларованої праці в Україні – неформальної зайнятості у формальному секторі та зайнятості у неформальному секторі. Визначити точні дані щодо обсягу поширення інших форм незадекларованої праці досить складно.

Так, стосовно третьої основної форми незадекларованої праці – прихованої від держави частини заробітної плати, оцінки свідчать, що частка працівників підприємств формального сектору, щодо яких може бути висунуте обґрунтоване припущення про ймовірність приховування

частки заробітної плати, дорівнює 12,4% від усіх працівників. Водночас, навіть приблизні оцінки обсягів четвертої форми незадекларованої праці (підміна трудових договорів цивільно-правовими) та п'ятої форми (вторинна зайнятість) на сьогодні в Україні відсутні. Їх отримання потребує спеціальних польових досліджень або внесення відповідних змін у запитальник з обстеження економічної активності населення України [5, с.14]. Зазначені дані свідчать про значний масштаб проблеми поширення незадекларованої праці в Україні, що вимагає цілеспрямованої державної політики щодо її подолання.

У звіті «Незадекларована праця в Україні: форми прояву, масштаби та шляхи її подолання» 2018 року наголошено на доцільності визначення поняття «незадекларована праця» (враховуючи різні підходи до її розуміння) та розробки методології її вимірювання задля розроблення національної політики і плану дій для її подолання. Це сприятиме дотриманню трудових прав і соціальних гарантій для працівників, і в той же час, подоланню недобросовісної конкуренції на ринку та усуненню фінансових ризиків для державного бюджету і системи соціального забезпечення. Визначну роль у подоланні незадекларованої праці має відігравати Держпраці України, на яку покладена функція інспекції праці [5, с.15].

Погоджуємось із М.В. Торжевським, що політика детінізації зайнятості населення має спрямовуватися, перш за все, на усунення основних мотивів, які спонукають до поширення тіньової зайнятості [6, с.173]. Результати соціологічного дослідження, використані вченим, засвідчили, що для найманих працівників такі мотиви обумовлюються можливістю отримати вищу заробітну плату порівняно з офіційним сектором, а для роботодавців – бажанням ухилитися від сплати податків та ЄСВ, складністю податкового та бухгалтерського обліку, низькою соціальною відповідальністю перед найманими працівниками [6, с.173]. Серед причин поширення незадекларованої праці з боку працівників виділяють також правову необізнаність про процедури офіційного оформлення трудових відносин; з боку роботодавців – правову необізнаність, намагання скоротити витрати на робочу силу [5, с.71]. Слід виділяти і причини поширення незадекларованої праці з боку держави, які в основному пов'язані із недосконалістю трудового законодавства (в тому числі, його невідповідність вимогам ринку праці), низьким рівнем матеріального забезпечення в рамках соціального захисту, недостатньою ефективністю діяльності контролюючих органів. Реформування трудового законодавства, зокрема, нормативна регламентація гнучких форм зайнятості, зміна підходів до системи оплати праці шляхом посилення ролі стимулюючої функції заробітної плати, заохочення роботодавців офіційно оформляти трудові відносини (в тому числі, шляхом виваженої податкової політики) мають першочергове значення для подолання

незадекларованої праці в Україні.

Нарівні із вдосконаленням законодавства з метою подолання незадекларованої праці важливе значення має виважена економічна політика. Так, М.В. Торжевський пропонує адаптувати основні підходи політики детінізації зайнятості, що застосовуються в ЄС, зокрема, оптимізувати навантаження на фонд оплати праці, спростити систему адміністрування податків, реформувати пенсійну систему, поєднати амністію для легалізації зайнятості з подальшим застосуванням жорстких санкцій до порушників трудового законодавства [6, с.172].

Отже, зменшення масштабів незадекларованої праці в Україні вимагає комплексного підходу, що поєднуватиме економічні заходи з метою стимулювання роботодавців та працівників офіційно оформляти трудові відносини, а також заходи правового характеру, пов'язані, в першу чергу, із вдосконаленням трудового та соціального законодавства, поступовим наближенням соціальних стандартів нашої держави до рівня розвинутих країн.

Література

1. Основні показники ринку праці (річні дані). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення – 31.01.19).
2. Кожен третій українець працює в тіні – Держпраці. URL: <https://economics.unian.net/other/10017902-kazhdyy-tretyi-ukraïnec-rabotaet-v-teni-gossluzhba-truda.html> (дата звернення – 31.01.19).
3. Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми збереження і розвитку трудового потенціалу України на період до 2017 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.07.2009 №851-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/230430428> (дата звернення – 31.01.19).
4. Про збереження та розвиток трудового потенціалу України: Рішення Національної тристоронньої соціально-економічної ради від 05.04.2018 №1. URL: <http://www.ntser.gov.ua/sessions-materials/25> (дата звернення – 31.01.19).
5. Звіт «Незадекларована праця в Україні: форми прояву, масштаби та шляхи її подолання» (квітень 2018). URL: <http://dsp.gov.ua/wp-content/uploads/2018/05/protydija-nezadeklarovanij-praci-1.pdf> (дата звернення – 31.01.19).
6. Торжевський М.В. Детінізація зайнятості населення в Україні: дис. ... канд. економ. наук / спеціальність 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. К., 2017. 218 с.